

te verbeteren, zo in 't onderwijs. De schaalvergroting kreeg ook vat op het onderwijs: grote scholengemeenschappen, straks clusters van H.B.O.-scholen of zelfs de éne grote „universitas Neerlandica” — die gelukkig nog niet gerealiseerd is, en het ook wel niet zal halen.

Schaalvergroting, gekenmerkt door optellen en soms zelfs door vermenigvuldigen — daar waren we al aardig aan gewend. Maar nu we aan het eind zijn van de groei moeten we weer leren „kiezen en delen” in plaats van optellen en vermenigvuldigen. Nu de groei voorbij is heeft het niet alleen geen zin meer om het „goed” en „beter” te koppelen aan „meer en groter”, maar moeten we ons ook afvragen of die gedachtengang wel juist is. Want kiezen en delen kan ook betekenen: nivellering voorkomen en gelijkschakeling vermijden. Het einde van de groei-periode plaatst ons in een nieuwe situatie. En in die situatie staan we weer voor de vraag waar het ons in de universiteit wezenlijk om gaat, en hoe we dat wezenlijke naar buiten toe duidelijk moeten maken.

We moeten ons geen illusies maken: de vraag om „meer” zal geen gehoor meer vinden. De gemiddelde burger zegt: is het nu nòg niet genoeg? Tegelijkertijd rijst twijfel aan de maatschappelijke betekenis van de wetenschap. Dat alles versnelt het proces van de aantasting van de geloofwaardigheid van de nog niet gestilde roep om meer middelen voor het wetenschappelijk onderwijs. Ondertussen bieden wij in onze wel doortimmerde organisaties aan onze consumenten (dat zijn de studenten!) uitvoerige onderwijspakketten aan. Wie spreekt daar van consumptie-dwang? De docent staat in zijn recht, met zijn leeropdracht, met zijn goede bedoelingen. De student consumeert het allemaal omdat het om zijn bestwil is. Hij is in de onderwijsconsumptiemaatschappij opgenomen.

Het is nu eenmaal zo dat, als er een terugtocht moet worden gemaakt, de gevestigde belangen maar zelden bereid zijn zich vrijwillig te voegen. In ieder geval niet in een periode waarin vrijwel ieder groei nog normaal acht. In een samenleving waar de kwantitatieve groei en de kwalitatieve verbetering hoog staan aangeschreven, is vrijwillige afbouw nu eenmaal uiterst onwaarschijnlijk. 't Is natuurlijk een prachtig streven: hoger onderwijs voor velen. Wie zal er iets kwaads van zeggen? Maar als het er zóveel worden, dat de samenleving aan de afgestudeerden geen functies meer kan bieden die passen bij het niveau van hun opleiding, wat dan? Dan moeten we toch wel de vraag stellen of we met de huidige universitaire constellatie nog in het belang van de student en